

Gott ár í Grønlandi: 500 krónur í part

Ein av okkara gomlu sjómonnum er Hanus Hansen, Hanus í Glasstovuni, í Árnafirði. Hann fylti 82 í summur, fór fyrstu ferð til skips í 1907 og var burtur í 35 ár.

Hanus er fryntligur og prátingarsamur maður. Tey nógvu árin, hann var til skips, var hann við deyðsiglara, og tað er so mangt, hann veit at siga frá. Vit hittu hann í túninum í Árnafirði í summur og fingtu hann at greiða okkum frá lívinum á sjónum fyrst í hesari øldini.

- Eg fór fyrstu ferð til skips í 1907, sigur Hanus í Glasstovuni. - Tað var við Primadonnu úr Suðuroy, ein deyðsiglari, sum Karl á Høvdanum ferdi. Vit vóru fyrst undir Føroyum, fóru síðani á Suðurlandið. Fiskiskapurin var 14.000 toskar frá juni til mikkjálmessu.

Eg var í 10 ár við sama skipi. Fiskiskapurin var hampuligur, og okkum hendi ikki óhapp av nøkrum slag. Tað vóru 15 mans við Primadonnu.

Kastaðu sunnudag

- Eg minnst, at á veg yvir á Suðurlandið fyrri fyrstu ferð, kastaði eg einaferð. Tað var mest fyrri at fáa tjørna av snørinum, ein kjøtbita hevði eg til agn. Tað var stutt niðurkomið, tá eg kendi, at okkurt var framvið. Eg fekk ein høguslokk, sum eg goymdi mær til agn seinni á túrinum. Seinni, tá eg brúkti hann, uppdagaðu hinir, hvat eg hevði fingið.

Ein sunnumorgum bóðu teir meg fara at skatta dýpið. Eg kastaði tvær ferðir og fekk tveir í heintan hvørja ferð. Eg væntaði at fáa boð um at steðga, men tey komu ikki, og eg helt tí á at fiska. Tríggir aðrir kastaðu eisini, og tá

klokkan var hálgum seks um kvøldið, høvdu vit 1400 fiskar. Á midnátt var alt komið í salt.

Hetta var mín fyrsti dagur á Suðurlandinum. Teir plagdu ikki at fiska sunnudag, og manningin væntaði, at hetta fór at roynast av ringastu árum, tí at vit høvdu kastað sunnudag. Men so var ikki. 28. august høvdu vit 1200 skippund. Vit brúktu fiskahjarta til agn alla tíðina. Toskurin tók betri tey svørtu hjørtuni. Veðrið var gott hetta árið.

Fór á land

Eg minnst eitt kvøldið á Suðurlandinum einaferð, tað var tjúkt í kavaroki og bert eitt fleyr høgt. Vit skattaðu dýpið, og loddið kom beinanvegin á botn. Brotini á sandinum innafyrri hoyrdust skilliga. Tað var makligt veður, eitt lítið blaff kom niður av landi, og vit sluppu út. Suðurlandið hevði ringt orð á sær, heilt ringt var í Meðallandsbuktni.

Eitt annað kvøldið lógu vit avhálaðir, tað var tåmut veður og væl av fiski. Tá kom eitt havnarskip framvið og spurdi, hvar teir vóru staddir. Morgunin eftir stóð skipið við fullum seglum á sandinum. Tað var vrak.

Hanus í Glasstovuni er 82 ára gamal, men tað sæst ikki á honum, og hann tekur framvegis eina hond í við arbeiðinum

Hendi onki av krígsávum

Í 1917 fór eg sum besti- maður við Phebe, sum Símun í Heimistovu ferdi. Eg var við í tvey ár, vit vóru undir Føroyum og Íslandi. Fiskiskapurin var góður. Vit royndu undir Føroyum um várið, í juni fóru vit til Íslands og royndu har út á heystið.

Eg sigldi øll krígsárin, men onki hendi okkum av krígsávum. Í 1917 legðist eg sjúkur á páskum og var heima ein túr fyri sjúku. Teir fóru tá suður á Føroya Banka, men á vegnum út vórðu teir varskógvaðir um, at føroysk skip vóru niðurskotin á Bankanum, og teir vendu tí við aftur.

Tað næsta skipið, eg var við, var Pride, sum Dia í Glasstovuni, bróðir mín, hevði í tvey ár.

Guttorm í Árnafirði ferdi Gudrun, sum eg var við í eitt ár. Tað gekk heilt væl. Vit fóru hiðani 12. mars á Suðurlandið og fingtu 400 skippund. Síðani fóru vit til Eysturgrønlands. Vit góvust 28. august og høvdu tá 1200 skippund tilsamans. Eg var við sum annar besti- maður.

Við motori

Í tvey ár var eg við Ekliptiku, sum var deyðsiglari. Hon kom í 1922. Eg var besti maður hjá Jákup Heinesen. Vit vóru á Suðurlandinum og í Eysturgrønlandi, og tað gekk væl, av tí allarbesta. Tað var sjáldan, at skip fingtu so nógv, sum hann fekk tað einá árið — 72.000 toskar í Eysturgrønlandi.

Í 1927 fór eg við Bjørn Ólavson og var við í trý ár. Hetta skipið fekk motor. Skipari var Jens í Árnafirði.

500 kr. í part

Í 1930 fór eg við Cementu, sum bróðirinn Jens ferdi. Eg var við í 9 ár, og tað gekk okkum væl øll hesi árin. Vit fóru í Grønlandi um summarið, og har fingtu vit fleiri ferðir uppí. Cementa var motorskip. Í 30unum var Grønlandsstriðið, men tað tarnaði okkum onki, vit royndu uttarlaga fyrri at fáa frið.

Hesi árinu kendu vit so lítið til fiskiskap í Grønlandi seint á árinum. Vit fóru avstað 20. juli, tað var ímóti allan vegin, og ferðin yvir varði tí í 28 samdøgur. Tað árið fisk-

aðu vit bert í 15 dagar og fingi 700 skippund. Tað var nógvur fiskur í Grønlandi tá. Vit komu í sunnara Sukurtopp eitt leygar kvöld og møttu Andrias í Túni, sum fór í Føroyinga-

havnina at landa. Tað tók honum 14 dagar, og ta tíðina fingi vit uppi. Vit vóru undir Mykinesi aftur 26. august, og tað er besti túrur, eg havi gjørt. Vanliga fóru vit til Grønlands í

juni, gjørdi ein túr og landaðu í Føroyingahavnini eisini. Men tað gav lítið, t.d. landaði Svinoyggjin einaferð 900 skipund í Føroyingahavnini, og manningin fekk bert 80

kr. í part. Tann góða túrin í Grønlandi fingi vit 500 kr. í part.

Aftaná var eg við Polarstjørnuni í tvey ár. Vit vóru við gørnum á Suðurlandinum og fiskaðu væl, meira enn 1.000 skippund.

Stríðið við kongshúsið stendur við

Einkjan eftir tann fyrrverandi bretska kongin, Edward 8., vil ikki lata kongshúsinum gimsteinarnar aftur.

Stríðið millum bretska kongshúsið og hertoginnuna av Windsor tykist ikki at vera hasað av. Tað sær út til, at kongshúsið hevur ilt við at fyrigeva Wallis Simpson, at hon giftist við tí fyrrverandi bretska konginum Edward 8., sum heldur valdi hesa kvinnuna enn at vera kongur í Bretlandi.

Bretska kongshúsið sýtir framvegis fyri at geva hertoginnuni heitið «hennara kongiliga hátign», hóast tann 80 ára gamla kvinnan hevur sagt, at hennara størsta ynski er at fáa hetta heitið viðurkent, áðrenn hon doyri.

Gav henni stórar gávur

Wallis Simpson hevur eisini sýtt fyri at lata eitt av ynskjunum hjá Elisabeth drotning ganga út. Hovið

vil hava at hertoginnan letur frá sær aftur teir skreytlutir, sum maður hennara hevur givið henni. Har eru virðismiklir gimsteinar, og annað, sum bretska kongshúsið sigur seg hava ognarrættin til.

Gávurnar stava heilt frá tí tíðini tá Edward var trúnarvingi. Hann gav tá Wallis Simpson virðismiklar gávur, ringar, armbond og annað. Hann visti at verða væl upptikið av øðrum limum í kongshúsunum, um tað kom fram, at hann hevði gjørt hetta, tí hetta vóru skreytlutir, sum hann hevði arvað eftir Alexandru drotning, og tað var ongin ivi um, at drotningin hevði hugsað sær, at tann sum Edward giftist við og harvið gjørdist drotning av Onglandi skuldi fáa hesar skreytlutir.

Tá Edward 8. hevði lagt

frá sær og fór av landinum og gifti seg við Wallis Simpson hevði hann skreytlutirnar við sær.

Fekk pening alla tíðina

Allir hesir gripir verða goymdir í eini boks í heimi hennara í Paris, og tá hon er burturi og ferðast, liggja teir í eini bankaboks. Her eru diamantar á stødd sum dúgvuegg, og nógvir aðrir gimsteinar. Tað er ongantíð komið út, hvussu nógvir teir eru — tað eru bert bretska kongshúsið og hertoginnan, sum vita tað.

Einaferð varð hótt við, at Georg 6. kongur skuldi steðga peningasendingunum til hertogan av Windsor, um gimsteinarnir ikki vóru aftursendir, men Georg vildi tó ongantíð gera hetta ímóti bróður sínum, og tey fingi alla tíðina so mikið av peningi sendandi úr Bretlandi, at tey høvdu ivaleyst at liva av.

Móðir núverandi drotningina var ógvuliga illa nøgd við at hon ikki fekk skreytlutirnar, sum hon meinti seg hava fullan rætt til.

Vil vitja grøvina

Áðrenn hertogin av Windsor doyði fekk hann í lag, at hann og kona hansara skuldi jarðast tætt við mausoleið hjá Victoriu, sum hon hevði latið byggja til sín og prins Albert.

Hóast Wallis Simpson fegin vildi farið aftur til USA og livað síni seinastu ár har, so vil hon ikki fara, tí hon vil av og á vitja grøvina hjá manninum, og so er lættari fyri hana at búgva í Fraklandi, tí ikki dámar henni at flúgva, og tað verður nakað nógv at sigla um Atlantshavið fleiri ferðir um árið. Hon sigur, at vitjanirnar á grøvini hjá manninum eru nívand, bæði tí minnini vekjast, men eisini orsakað av tí drúgvu ósemjuni millum hana og teir eldru limirnar í tí bretska kongshúsinum.

Einaferð á turrum

Hanus í Glasstovuni sigur, at sjóhugurin var óvanliga góður, tá hann var ungur. Hann misti matarlystin, tá hann sá onkran fara at rigga til — hann vildi sleppa avstað. Tey mongu árinum, hann var burtur gekst alt væl, og óhappini vóru fá. Bert einaferð var hann við til, at skipið fór á land.

Jens sigldi tvey ár avstað fríggjadag við Bjørn Ólavson. Annað árið mistu vit róðrið við Ingolfshøvda. Tað var niðurlag at missa róðrið. Jens Kusk kallaðist ein bók um sjómansskap, og har løsu vit okkum til, hvat var at gera. Vit hongdu ein gafful út av hekkuni, og soleiðis stýrdu vit heim. Vit komu þúra beinir. Jógvan á Viðareiði og eg fóru at gera eitt róður. Vit settu tað fyrri, tá vit komu á Sørvág, tað riggaði væl, og vit sigldu so við tí inn á Skálafjørðin, har róðrið varð umvækt.

Vit komu aftur um mikkjalsmessutíðina, tað var stormur av útnyrðingi, nógv avfall og ikki veður at krússa inn á Skálafjørðin. Tá vit komu á Toftir, skuldu vit venda, men hon fall avaftur, og vit lótu akkerið falla, einir 30—40 favnar av ketu runnu út. Hetta var um eitt tíðina á nátt, vit settu bát út, og Jens fór at ringja til Havnar eftir sleipi. Vindurin vendi, vit sluppu út frá aftur og lógu fyri akkeri, tá Jens kom umborð aftur. Dánjal úr Seldarfirði átti helvtina av skipinum. Hann vildi hava hana tikna upp, tí tað kostaði onki. Skaðin var ongin.

Hetta er bert eitt sindur av tí nógvum, sum Hanus í Glasstovuni hevur at siga frá. Síðani 1942 hevur hann ikki verið til skips. Hann hevur róð út frá Klaksvík og av Árnafirði, og hann hevur arbeitt á Stongunum.

Nú gongur hann í Árnafirði og tekur eina hond í, tá tað krevst. Ferðslan tann vegin er nógv nú á døgum, síðani bergholið kom. Og Hanusi dámar at fáa eitt prát við tey mongu, sum koma framvið.

Lýsikrukka og lýsitrygil

FORNIR LUTIR

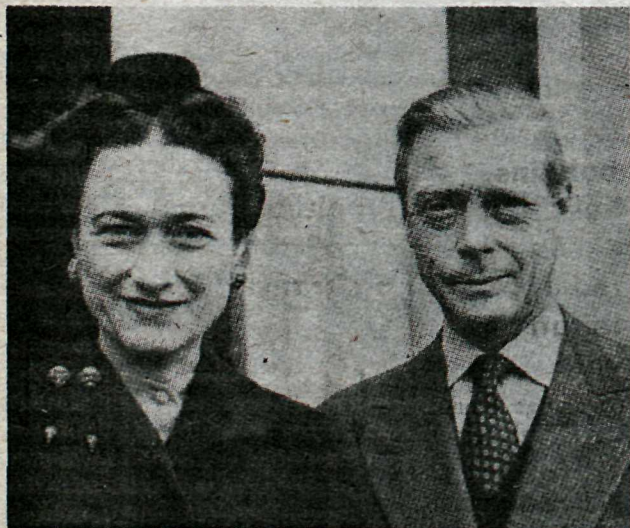
Áðrenn oljan kom, var lýsi ein neyðsynjarvøra um allan heim. Strandríkini veiddu hval og kóp fyri at kóka lýsi burtúr. Her á landi lá hampuliga væl fyri at fáa lýsi, soleiðis at teir kunduselja rættiliga fitt av landinum. Tey kókaðu lýsi eitt nú av hvali, kópi, fiskalivur og nakað av sjófugli. Tá ið grind hevði lagt beinini, vóru allir spikbitar, ið ikki vórðu etnir, bræddir til lýsi, og kúlurnar høvdu stórt virði. Tað gav at býta, at finningarløn var kúlan av tí størsta hvalinum. Livralýsi kundi verða kókað í stórum potti uppi yvir eldstaðnum — hann stóð og sjóðaði allan dagin. So drap konan, ið fekk við hetta, stundum ein hoyvisk niður í lýsið og stakk í eldin. Tá ið hann

brann, uttan at tað brakaði í, var lýsið gott. Annars høvdu tey fyrri at smelta lýsi í sornkeri, tí sera eldfimt var. Summastaðni høvdu tey serstakt gróthús til hetta endamál, eisini at goyma lýsi í. Serliga var hetta nærhendis støðum, har ið hvalur kom upp á land.

Tá ið liðugt er at smelta, má lýsið reinsast. Kroturnar skulu botnfella — og so tað reina lýsið takast omanav. Tey goymdu vanligu lýsi í grinda-ella kópakikum, og í mongum roykstovum høvdu tey kíkarnar hangandi á bróstinum.

Á myndini er lýsikrukka at goyma lýsi í (einar 40 cm høg). Hin myndin er lýsitrygil. Hvat hevur hann verið nýttur til? Nýttu tey hann til at stoyta lýsið upp í kíkarnar við?

Onkur man kunna siga frá tí.

Hertogin av Windsor og kona hansara. Tað var fyrri at sleppa at giftast við henni, at hann segði bretska krúnuna frá sær í 1936.